

Waarnemingen van dagvlinders en dagactieve macro- en microvlinders Balgoyse Wetering west 2016-2023

**Hans Hollander
19 november 2023
Rapport 45**

ir. Hans Hollander
Oudelaan 2005
6605 SC Wijchen
06 -37384467
hanshollander@xmsnet.nl

Overige publicaties: zie www.fauna-onderzoek-wijchen.nl

Boerenpad, van Drutenseweg richting heggegebied.

Foto voorzijde: zwartsprietdikkopje 24 juni 2023.

Inhoud

1	INLEIDING	4
1.1	VLINDERONDERZOEK IN DE BALGOYSE WETERING.....	4
1.2	UITVOERING.....	4
1.3	LEESWIJZER.....	4
2	GBIEDSBESCHRIJVING EN METHODE.....	5
2.1	BALGOYSE WETERING.....	5
2.2	ONDERZOEKSGBIED BALGOYSE WETERING WEST.....	5
2.3	BALGOYSE WETERING WEST - GEBRUIK EN BEHEER.....	6
2.4	METHODE.....	8
3	DAGVLINDERS BALGOYSE WETERING WEST.....	9
3.1	RESULTATEN 2023	9
3.2	WAARNEMINGEN PER SOORT PER JAAR 2016-2023.....	9
3.3	GRASLANDSOORTEN: 2022 EEN PIEK, 2021 EN 2023 EEN DAL	11
4	WAARNEMINGEN DAGACTIEVE MACROVLINDERS	12
4.1	RESULTATEN DAGACTIEVE MACROVLINDERS 2023	12
4.2	WAARNEMINGEN PER SOORT PER JAAR 2016-2023.....	12
5	WAARNEMINGEN DAGACTIEVE MICROVLINDERS.....	15
5.1	RESULTATEN DAGACTIEVE MACROVLINDERS 2023	15
5.2	WAARNEMINGEN PER SOORT PER JAAR 2016-2023.....	15
6	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	19
6.1	CONCLUSIES.....	19
6.2	BEHEER	19
	REFERENTIES	20

Oranjetipje, man, 23 april 2023

1 Inleiding

1.1 Vlinderonderzoek in de Balgoyse Wetering

Tussen 2004 en 2008 heb ik waarnemingen van 11 soorten dagvlinders genoteerd langs de Balgoyse Wetering ten zuiden van Wijchen (Hollander, 2009). In 2016 ben ik gestart met gericht dagvlinderonderzoek in de Balgoyse Wetering (Hollander, 2016; 2017; 2021; 2022). In dit rapport zijn de waarnemingen van 2016 t/m 2023 opgenomen. Hiermee wordt een beeld geschetst van de in het onderzoeksgebied voorkomende populaties dagvlinders en de veranderingen hierin per jaar. In dit rapport is daarbij net als in de rapportages over 2021 en 2023 ingezoomd op de graslandvlinders. In 2017 is in dit gebied gestart met 2 vlinderroutes in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring, dat wordt gecoördineerd door De Vlinderstichting. De routes zijn 'heggen' en 'boerenpad' genoemd. De waarnemingen op deze vlinderroutes zijn onderdeel van de resultaten in dit rapport, maar niet afzonderlijk besproken. Op de vlinderroutes zijn naast waarnemingen van dagvlinders ook waarnemingen van dagactieve macro- en microvlinders genoteerd.

1.2 Uitvoering

De dagvlinderbezoeken in Balgoyse Wetering-west vinden jaarlijks plaats van april t/m september, met in enkele jaren bezoeken in maart en in oktober. In totaal zijn er in het onderzoeksgebied van 2016 t/m 2023 177 bezoeken geweest met dagvlinderwaarnemingen. Hierbij werd gelopen langs schouwpaden langs de wetering en tussenliggende gebiedsdelen werden afgestruind waar op dat moment geen / minder vegetatie aanwezig was. Vooral in het zomerseizoen zijn sommige delen minder toegankelijk door de (hoge) vegetatie-ontwikkeling. Alle waarnemingen zijn ingevoerd in ObsMapp en geüpload naar waarneming.nl. Het onderzoek vindt plaats met een onderzoeksvergunning van SBB Regio Rivierenland, waardoor ook niet toegankelijke delen betreden konden worden. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn in deze rapportage geen verspreidingskaartjes per soort opgenomen.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een gebiedsbeschrijving en een beschrijving van de methode. Hoofdstuk 3 geeft het overzicht van de resultaten van het dagvlinderonderzoek van 2016 t/m 2023. Hoofdstuk 4 bevat de waarnemingen van dagactieve macrovlinders en hoofdstuk 5 van de dagactieve microvlinders. Hoofdstuk 5 geeft kort enige conclusies en gaat in op het beheer. Tot slot zijn de gebruikte referenties opgenomen.

Alle foto's in dit rapport zijn van de auteur.

Heggegebied, grote oostelijke veld ('heggegebied'), panorama, 13 oktober 2018.

2 Gebiedsbeschrijving en methode

2.1 Balgoyse Wetering

De Balgoyse Wetering is een wetering tussen Wijchen en Balgoij, ten zuiden van Wijchen. De ligging van de onderzoeksgebieden is weergegeven in figuur 1. De Balgoyse Wetering komt via een sluis ter hoogte van de haven van Wijchen uit in de Loonse Waard, een voormalige zandaufgraving die in open verbinding staat met de Maas. De wetering zelf komt uit oostelijke richting. De Balgoyse Wetering is onderdeel van het Gelders Natuur Netwerk. Het onderzoeksgebied is deels in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer, de gemeente Wijchen, waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland.

Figuur 1. Ligging onderzoeksgebieden Balgoyse Wetering west (rood) en Balgoyse Wetering oost ten opzichte van Wijchen. In dit rapport zijn alleen waarnemingen van Balgoyse Wetering west besproken. Voor Balgoyse Wetering oost zie Hollander (2022).

2.2 Onderzoeksgebied Balgoyse Wetering west

Het onderzoeksgebied Balgoyse Wetering west is weergegeven in figuur 2. Het omvat een deel tussen de Balgoyse Wetering en de Drutenseweg en een deel ten zuiden van de Drutenseweg waar de Balgoyse Wetering doorheen loopt.

Langs de Balgoyse Wetering (oostoever) loopt vanaf de Drutenseweg ter hoogte van de afslag naar de Loonse Waard een schouwpad, dat doodloopt tegen een bosje. Ten zuiden van de wetering bevindt zich hier een heggegebied met tussenliggend open grasland. Langs de oostrand van het onderzoeksgebied loopt een boerenpad zuidwaarts richting de Drutenseweg. Ook de noordelijke berm van de Drutenseweg valt binnen het onderzoeksgebied. Het grasland ten zuiden van de poel en de akker ten zuiden van het heggegebied zijn niet belopen.

Het deel direct zuid van de Drutenseweg west van de Wetering is natuurontwikkelingsgebied; afgegraven, ingezaaid en deels beplant met jonge boompjes. In 2023 is dit dichtgegroeid en grotendeels onbegaanbaar. Het deel zuid van de wetering en oost van de Van Cittersweg is deels zandaufgraving en deels bos; langs de sloot die het graslandgebied begrensd loopt een voetpad dat ook is belopen. Het deel west van de van Cittersweg is deels bos en deels (dijk)grasland en grenst aan de sluis waardoor de Balgoyse Wetering in de haven uitmondt.

Figuur 2. Begrenzing onderzoeksgebied Balgoyse Wetering west (rood) met de 2 NEM-vlinderroutes (blauw) 'heggen' en 'boerenpad'. Het heggengebied is in eigendom van SBB en wordt verpacht.

2.3 Balgoyse Wetering west - gebruik en beheer

Het noordelijk deel, ten noorden van de Drutenseweg, bestaat grofweg uit twee delen:

- agrarisch land: west een extensief weiland met koeien, oost een akker.
- natuur: oevers en schouwpad langs de Balgoyse Wetering, waarlangs een houtwal, een gegraven poel, een deel met heggen/houtwallen met daartussen botanisch grasland (het 'heggengebied' genoemd in dit rapport) en een onverhard pad van de Drutenseweg naar deze graslanden (het 'boerenpad' genoemd in dit rapport).

Het maaibeheer op de graslanden is botanisch beheer en niet gericht op dagvlinders of insecten. De graslanden worden 2-3x per jaar integraal gemaaid. In 2017 was dit bijvoorbeeld voor 25 mei, voor 9 juli en voor 1 oktober (bezoekdata waarop dit opgemerkt werd, exacte data zijn niet bekend). Het maaien gebeurt met grof materieel, er blijft geen gras- of kruidenvegetatie overstaan en veelal werd tot diep in de heggen/houtwallen gemaaid. De maaieronde voor 1 oktober 2017 gebeurde met zeer natte omstandigheden waardoor het terrein volledig stuk was gereden. In 2021 heeft SBB de pachter gevraagd wat meer vegetatie te laten overstaan; dit is op zeer bescheiden schaal gebeurd, er is in 2021 niet meer tot diep in de heggen/houtwallen gemaaid. De aansluiting tussen het schouwpad langs de Balgoyse Wetering en het westelijke graslandje in het heggengebied is verruigd en steeds minder goed doorgaanbaar. Mogelijk dat in 2024 deze doorgang niet meer mogelijk is als looproute. In 2022 is het beheer op het oog niet anders geweest, met dien verstande dat de begroeiing langs het boerenpad en langs de doorgangen tussen de graslanden van het heggengebied zwaar is teruggezet, waarbij grote delen van de heggen, zomen en struwelen kapot zijn gemaakt. Waarschijnlijk maakt dit de toegang tot de percelen voor de pachter gemakkelijker, ten koste van mooi ontwikkelde structuren. In 2023 is het beeld niet anders; tijdens de onderzoeksperiode is er 1x gemaaid.

Over het noordelijk deel loopt een hoogspanningsleiding. Langs de Balgoyse Wetering vindt sportvisserij plaats. De rietkraag en het schouwpad worden 1-2x per jaar gemaaid/geschoond. Hierbij blijven delen van het riet overstaan. Op en langs het schouwpad en tussen het heggengebied en de Balgoyse Wetering groeit reuzenberenklauw, die bij het maaien/schonen wordt bestreden (mogelijk vaker). Langs de Balgoyse Wetering is de muskusrattenbestrijding actief. Tot en met begin 2021 werd het natuurgebied recreatief gebruikt door wandelaars, deels met honden. Tijdens Corona nam het recreatief gebruik fors toe. Tijdens de Nijmeegse vierdaagse worden de twee pad ingangen vanaf de Drutenseweg veelvuldig sanitair gebruikt, gezien de hoopjes wit closetpapier. Begin 2021 is het gebied door SBB afgesloten met bordjes 'geen toegang – kwetsbaar gebied'. Het westelijke pad langs

de Balgoyse Wetering kan worden betreden middels een dassenhek, het oostelijke pad (boerenpad) is afgesloten met een slagboom en wordt gebruikt door pachters van en naar gebruikte percelen.

Het zuidelijk deel, ten zuiden van de Drutenseweg, bestaat grofweg uit vijf delen:

- Boven de Balgoyse Wetering: een natuurontwikkelingsgebiedje ingeplant met inheemse bomen en struiken, niet bewandelbaar (wel toegankelijk).
- Oost van de Balgoyse Wetering: een natuurontwikkelingsgebied met een grote poel, extensief agrarisch gebruik, sommige jaren ingezaaid met klavers.
- Tussen dat natuurontwikkelingsgebied en de Van Cittersweg: een oude zandafgraving, waar motorcross wordt gedoogd. Het zuidelijk deel bestaat uit een bosje, waar ook doorheen wordt gecrost. De ingang langs de Van Cittersweg is 'hermetisch' afgesloten. Motorcrossers rijden hier echter vanaf de Maasdijk via een pad achterlangs alsnog naar binnen.
- West van de Van Cittersweg: een bosje, met een perceel dat als opslag werd gebruikt door de gemeente. Dit was ooit een ruig graslandje. Dit deelgebied was vervuild, bij het onderzoek naar de verontreinigingen is hier veel gekapt. De fysieke vervuiling in de vorm van een asfaltweg, riolering en puinverharding is opgeruimd. Daarna is het terrein met grond afgewerkt, is er een poel gegraven en is er in beperkte mate aangeplant, waarmee de 'inrichting' klaar is. De gemeente laat het terrein verder verwilderen (schriftelijke mededeling Lambert van Beusekom, gemeente Wijchen). Het terrein met de poel was voor de werkzaamheden schraal grasland.
- Dijkgrasland tussen het bosje en de Maasbandijk. Dit wordt 2-3x per jaar gemaaid. Hier wordt ook met motoren gecrost.

De Balgoyse Wetering loopt dus tussen het eerste en de drie andere deelgebiedjes van het zuidelijk deel door. Langs beide oevers loopt een schouwpad, dat één keer per jaar wordt gemaaid en van waaraf de wetering door het waterschap wordt geschoond. Hier vindt sportvisserij plaats.

Graslanden heggengebied. Linksboven: westelijke en smalste graslandje in april; rechtsboven tweede veld eind mei; linksonder derde veld eind mei; rechtsonder grootste en oostelijkste veld eind mei.

2.4 Methode

Tabel 1 geeft de bezoekdata per jaar per maand. In totaal zijn van 2016-2023 in de periode maart t/m oktober 177 bezoeken uitgevoerd in Balgoyse Wetering west waarop dagvlinderwaarnemingen zijn gedaan. In principe werden tijdens de bezoeken vaste routes gelopen. Het noordelijk deel van Balgoyse Wetering west boven de Drutenseweg daarbij vaker bezocht dan het zuidelijk deel. Tijdens de bezoeken die in principe gepland zijn op zonnige middagen (richtlijnen De Vlinderstichting) zijn alle vlinderwaarnemingen ingevoerd in waarneming.nl.

Maand	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Maart		1		2	3	1	3	1
April	2	1	4	2	10	3	2	3
Mei	5	3	4	5	7	4	2	3
Juni	2	3	5	6	4	3	4	4
Juli	5	3	4	2	3	4	2	2
Augustus	1	1	5	5	3	2	3	2
September	1	3	5	4	5	2	2	3
Oktober			1	2				
Totaal	16	15	28	28	35	19	18	18

Tabel 1. Aantal bezoeken met dagvlinderwaarnemingen Balgoyse Wetering west per maand en per jaar 2016 t/m 2023.

Hooibeestje, 9 juni 2023.

3 Dagvlinders Balgoyse Wetering west

3.1 Resultaten 2023

In tabel 2 zijn de waarnemingen per bezoek in 2023 opgenomen. Er zijn 18 soorten waargenomen, waarvan bont zandoogje het meest (130), gevolgd door bruin zandoogje (73). Van beide andere soorten zandoogjes, oranje zandoogje (1) en hooibeestje (7) was het aantal waarnemingen in 2023 erg laag. Het aantal witjes, zowel klein als klein geaderd, was vrij laag, de aantallen kwamen pas laat op gang. Oranjetipje en dagpauwoog zijn daarnaast veel gezien. Van de overige soorten was het aantal maximaal 16 (groot dikkopje). Opvallend zijn de lage aantallen icarusblauwtje (5), in eerdere jaren (m.u.v. 2021) was deze soort algemeen in het onderzoeksgebied.

2023	19-03-23	9-04-23	16-04-23	23-04-23	14-05-23	20-05-23	28-05-23	3-06-23	9-06-23	17-06-23	24-06-23	7-07-23	14-07-23	18-08-23	27-08-23	10-09-23	15-09-23	24-09-23	Totaal
1 Zwartspruitdikkopje										1									1
2 Groot dikkopje								2	8	6									16
3 Koninginnenpage																			
4 Oranjetipje	2	7	34	12	4														59
5 Groot koolwitje								1	1	1		3		1	1	1			9
6 Klein koolwitje					1	1	3		2	7	10	5	9	4	7	4	8		61
7 Klein geaderd witje			1	1	2				1	2	1		17	1		3	2		31
8 Oranje luzernevlinder																			
9 Citroenvlinder	3		1	1	1					1	2								9
10 Kleine vuurvlinder					1	1							3	2		4	1		12
11 Eikenpage																			
12 Boomblauwtje										2		1							3
13 Bruin blauwtje																			
14 Icarusblauwtje						2		2								1			5
15 Atalanta									1			2		3	1	2			9
16 Distelvlinder																			
17 Dagpauwoog	3	8	4		1	1				5	1	2		3	5		2		35
18 Kleine vos																			
19 Gehakelde aurelia										1		1		3					5
20 Landkaartje																1			1
21 Bruin zandoogje									1	35	27	6	4						73
22 Oranje zandoogje												1							1
23 Bont zandoogje	1		5	6	3	5	6		1	2		7	11	8	13	15	36	11	130
24 Hooibeestje						5		1	1										7
Waarnemingen/dag	3	14	7	45	21	13	17	6	7	50	55	29	31	36	28	35	46	24	467
Soorten/dag	1	4	1	5	5	7	6	1	5	8	11	8	8	4	7	8	5	5	
Cumulatief	1	4	4	5	6	7	9	9	12	13	16	16	17	17	17	18	18	18	

Tabel 2. Waarnemingen dagvlinders 2023 per bezoek.

3.2 Waarnemingen per soort per jaar 2016-2023

In tabel 3 zijn de waarnemingen per soort per jaar opgenomen. Er zijn in totaal 23 soorten waargenomen en 6.350 individuen geteld. Het aantal waargenomen soorten varieert van 15 tot 23 per jaar en het aantal getelde individuen per jaar van 386 (2016) tot 1209 (2019). In 2021 zijn relatief weinig vlinders waargenomen (457), in 2022 ondanks 2 bezoeken minder het dubbele daarvan (937). Het totaal aantal getelde vlinders in 2023 lag iets hoger dan in 2021, namelijk 467.

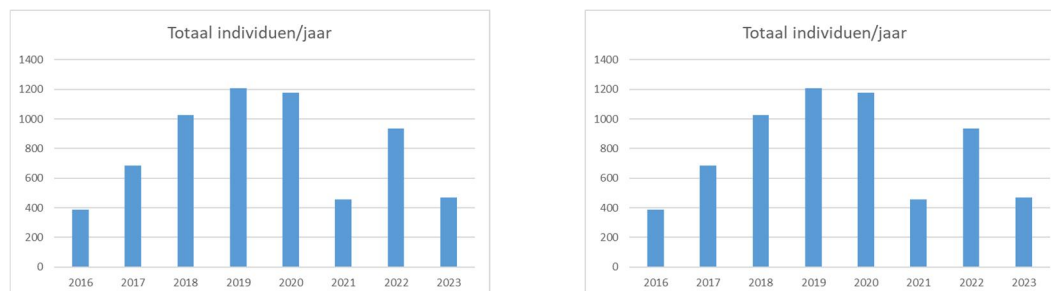
Het gemiddeld aantal individuen per bezoek varieert van 24 tot 52. In 2016 (16 bezoeken) en 2021 (19 bezoeken) was het gemiddelde het laagst (24); in 2022 (18 bezoeken) het hoogst (52). Dit komt met name ook door het grote aantal individuen op 3 juli 2022, namelijk 266, een recorddag in de waarneemperiode. Er werden die dag 16 soorten waargenomen, alleen op 7 juli 2018 was dit meer, namelijk 17 soorten. Op basis van het totaal aantal individuen waren 2019 en 2020 de ‘beste jaren’

(figuur 3 links), gecorrigeerd met het aantal bezoeken was dit 2022 (figuur 3 rechts). De aantallen betreffen voornamelijk imago's; alleen van dagpauwoog zijn in meerdere jaren rupsen gevonden. Daarnaast zijn van oranjetipje ook eitjes gevonden. Het gemiddelde aantal in 2023 van 25,9 per bezoek lag dicht bij dat van de jaren met het laagste gemiddelde, 2016 en 2021.

Soort	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	SOM
Zwartspriddikkopje			1			1	1	1	4
Groot dikkopje		19	4	31	24	7	19	16	120
Koninginnepage			1	1			1	0	3
Oranjetipje	3	42	29	71	191	59	90	59	544
Groot koolwitje	11	8	43	8	23	6	13	9	121
Klein koolwitje	57	34	248	311	210	122	169	61	1212
Klein geaderd witje	119	104	131	86	52	34	41	31	598
Citroenvlinder	8	3	10	10	11	6	2	9	59
Kleine vuurvinder	2	18	32	21	13	1	15	12	114
Eikenpage	1	1	1				0		3
Boomblauwtje	16	7	23	13	49	4	11	3	126
Bruin blauwtje		1	7	8	11	1	2	0	30
Icarusblauwtje	5	49	72	148	58	3	55	5	395
Atalanta	5	27	15	11	17	22	8	9	114
Distelvlinder		2	2	23	1		2		30
Dagpauwoog	11	90	32	15	27	35	90	35	335
Kleine vos	3	5	2			1	0		11
Gehakkelde aurelia		13	3	4	10	2	16	5	53
Landkaartje	18	51	77	3	2	1	3	1	156
Bruin zandoogje	27	44	51	37	52	7	151	73	442
Oranje zandoogje	2	8	21	8	11		1	1	52
Bont zandoogje	98	125	188	278	260	135	229	130	1443
Hooibeestje		36	35	122	157	10	18	7	385
Totaal individuen	386	687	1028	1209	1179	457	937	467	6350
Aantal bezoeken	16	15	28	28	30	19	18	18	172
Gem. ind/bezoek	24,1	45,8	36,7	43,2	39,3	24,1	52,1	25,9	36,9
Totaal soorten	16	21	23	20	19	17	21	18	23

Tabel 3. Individuen per soort per jaar 2016-2023), aantal bezoeken, gemiddeld aantal individuen en totaal soorten per jaar – Balgooyse Wetering west.

Bont zandoogje (1443) en klein koolwitje (1212) zijn het meest waargenomen. Daarna volgen klein geaderd witje (598), oranjetipje (544), bruin zandoogje (442), icarusblauwtje (395), hooibeestje (385), en dagpauwoog (335). Van landkaartje, boomblauwtje, groot koolwitje, groot dikkopje, kleine vuurvinder en atalanta zijn tussen de 100 en 160 individuen geteld. Zwartspriddikkopje, koninginnepage eikenpage (4, 3 en 3) zijn het minst waargenomen. Van de overige soorten ligt het totaal aantal individuen van 2016 t/m 2023 tussen 11 en 59.

Figuur 3. Totaal aantal individuen/jaar en gemiddeld aantal individuen/bezoek/jaar.

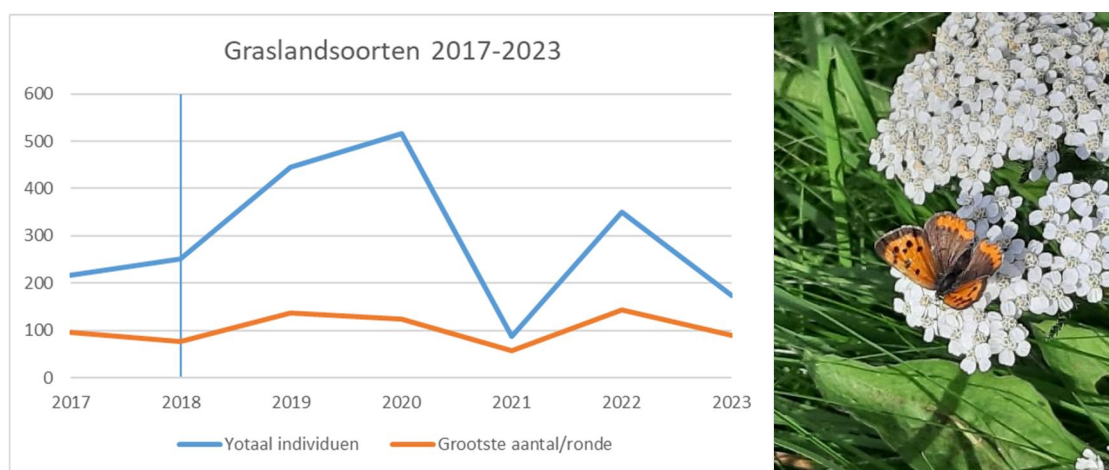
3.3 Graslandsoorten: 2022 een piek, 2021 en 2023 een dal

Het totaal aantal individuen in 2021 en 2023 was veel lager dan van 2016 t/m 2020 en 2022 (figuur 3). Dit geldt met name voor de graslandsoorten. Van acht graslandsoorten is in tabel 4 het totaal aantal getelde individuen per jaar opgenomen, naast het grootste aantal getelde individuen per soort per jaar op één ronde. Op basis van het totaal aantal getelde individuen was 2021 voor 6 soorten tot dan toe het slechtste jaar (laagste totalen; roze). Op basis van het maximum aantal op een ronde gold dat in 2021 tot dan toe voor 5 soorten (roze).

In 2022 was er enig herstel van graslandsoorten (figuur 4); het totaal aantal getelde individuen van de 8 soorten was (véél) hoger in 2022 dan in 2021. Dit gold voor alle soorten, vooral voor bruin zandoogje (tevens grootste aantal op één ronde in alle jaren). Ook van groot dikkopje, oranjetipje, kleine vuurvliinder en icarusblauwtje waren de totaal aantallen in 2022 weer redelijk op niveau. Voor bruin blauwtje, oranje zandoogje en hooibeestje waren de totaal aantallen in 2022 nog relatief laag. Het jaar 2023 lag het totaal getelde individuen van deze 8 graslandsoorten hoger dan in 2021, maar lager dan in alle overige jaren (2016 met weinig telrondes niet meegerekend). Voor bruin blauwtje (géén) en hooibeestje (7) was 2023 het slechtste jaar. Het aantal icarusblauwtjes in 2023 was wederom zeer laag (5), vergeleken met eerdere jaren (49 t/m 148) behalve 2021 (3). Ook oranje zandoogje is vrijwel niet meer waargenomen.

Soort	Totaal aantal getelde individuen								Grootste aantal op één ronde							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Groot dikkopje	0	19	4	31	24	7	19	16	0	11	2	16	12	4	11	8
Oranjetipje	3	42	29	71	191	59	90	59	2	16	14	41	29	18	28	34
Kleine vuurvliinder	2	18	32	21	13	1	15	12	1	6	6	8	5	1	4	4
Bruin blauwtje	0	1	7	8	11	1	2	0	0	1	2	2	5	1	1	0
Icarusblauwtje	5	49	72	148	58	3	55	5	2	13	16	39	21	2	29	2
Bruin zandoogje	27	44	51	37	52	7	151	73	14	33	13	8	20	28	65	35
Oranje zandoogje	2	8	21	8	11	0	1	1	2	8	12	4	9	0	1	1
Hooibeestje	0	36	35	122	157	10	18	7	0	8	11	18	23	4	5	5
Totaal	39	217	251	446	517	88	351	173	21	96	76	136	124	58	144	89

Tabel 4. Graslandsoorten: totaal aantal getelde individuen per soort per jaar (links) en grootste aantal individuen op één ronde per jaar (rechts). Roze: laagste aantallen per soort in alle jaren; geel: hoogste aantallen per soort in alle jaren.

Figuur 4. Graslandsoorten: totaal individuen/jaar en maximum aantal individuen op een ronde/jaar 2017 t/m 2023 (totaal voor 8 graslandsoorten, zie tabel 4). Rechts: kleine vuurvliinder, 7 oktober 2023.

4 Waarnemingen dagactieve macrovlinders

4.1 Resultaten dagactieve macrovlinders 2023

In dit hoofdstuk zijn de waarnemingen van dagactieve macrovlinders besproken. Overige waarnemingen van macrovlinders (soorten op smeer) zijn hier niet besproken, omdat in 2023 in Balgoyse Wetering west geen smeer is gebruikt om nacht actieve soorten te onderzoeken.

In tabel 5 zijn de waarnemingen van 2023 opgenomen. Er zijn vier soorten waargenomen, waarvan gestreepte goudspanner het meest. Van sint-jacobsvlinder zijn uitsluitend imago's gevonden; het natuurontwikkelingsgebiedje in de hoek van de Drutenseweg en de Van Cittersweg is wel afgezocht, voor zover mogelijk. Een deel was niet toegankelijk door de voortgaande successie; het gebiedje groeit langzaam dicht. Waarschijnlijk is hierdoor het aantal waardplanten (jacobs kruiskruid) ook afgenomen. Van de gamma-uil zijn in het voorjaar drie imago's gezien en op 18 augustus in het heggengebiedje één rups op gewone smeewortel.

Balgoyse Wetering - west - dagactieve macrovlinders	23											Totaal
	16-apr	28-mei	3-jun	9-jun	17-jun	24-jun	14-jul	18-aug	27-aug	10-sep	24-sep	
Sint-jansvlinder - <i>Zygaena filipendulae</i>										1		1
Gestreepte goudspanner - <i>Camptogramma bilineata</i>		2		3	2	2	1	4	5			19
Sint-jacobsvlinder - <i>Tyria jacobaeae</i>		1		5								6
Gamma-uil - <i>Autographa gamma</i>		3						1				4
Waarnemingen/dag	0	6	0	8	2	2	1	5	5	1	0	30
Soorten/dag	0	3	0	2	1	1	1	2	1	1	0	4

Tabel 5. Waarnemingen dagactieve macrovlinders 2023. Roze = rups (rechts).

4.2 Waarnemingen per soort per jaar 2016-2023

In tabel 6 zijn de waarnemingen per soort per jaar opgenomen. Er zijn in totaal 21 soorten waargenomen en 413 individuen geteld. In 2023 zijn slechts vier soorten dagactieve macrovlinders gevonden: sint-jansvlinder, gestreepte goudspanner, sint-jacobsvlinder en gamma-uil.

Over het algemeen betreft het toevallige waarnemingen (één of enkele per jaar). Met name gestreepte goudspanner, sint-jacobsvlinder en bruine daguil zijn regelmatig gezien, lieveling en gamma-uil in mindere mate. Opvallend is het grote aantal waarnemingen van bruine daguil in 2020. Sint-jacobsvlinder is in 2023 veel minder waargenomen dan in 2021 en 2022. Waarschijnlijk komt dit door het dichtgroeien van het natuurontwikkelingsgebiedje in de zuidoosthoek van de Drutenseweg en Van Cittersweg met struweel, waardoor jacobs kruiskruid (waardplant) minder aanwezig is (en het terrein minder goed begaanbaar).

Lieveling, 29 april 2020

Gewone bandspanner, 18 mei 2019

Balgoyse Wetering - west: dagactieve macrovlinders	16	17	18	19	20	21	22	23	Totaal
Metaalvlinder - <i>Adscita statices</i>		1							1
Sint-jansvlinder - <i>Zygaena filipendulae</i>				2			2	1	5
Gele eenstaart - <i>Watsonalla binaria</i>					2				2
Lieveling - <i>Timandra comae</i>	1	3		4	2		2		12
Grijze stipspanner - <i>Idaea aversata</i>						1			1
Zuringspanner - <i>Lythria cruentaria</i>					3				3
Gewone bandspanner - <i>Epirrhoe alternata</i>									0
Bosbandspanner - <i>Epirrhoe rivata</i>		1		1					2
Gestreepte goudspanner - <i>Camptogramma bilineata</i>			1	4	7	9	5	19	45
Gerande spanner - <i>Lomaspilis marginata</i>			1						1
Klaverspanner - <i>Chiasmia clathrata</i>					1				1
Hagedoornvlinder - <i>Opisthograptis luteolata</i>							1		1
Witte grijsbandspanner - <i>Cabera pusaria</i>						5	1		6
Kleine beer - <i>Phragmatobia fuliginosa</i> rups					1				1
Sint-jacobsvlinder - <i>Tyria jacobaeae</i> deels rupsen		2	2	1	14	87	145	7	258
Bruine daguil - <i>Euclidia glyphica</i>				4	40	1	1		46
Stro-uiltje - <i>Rivula sericealis</i>							1		1
Dwerghuismoeder - <i>Panemeria tenebrata</i>		1			2				3
Zilverstreep - <i>Deltote bankiana</i>							3		3
Getekende gamma-uil - <i>Macdunnoughia confusa</i>			1				3		4
Gamma-uil - <i>Autographa gamma</i>	1	3	2	2	4			5	17
Totaal individuen	2	11	7	18	76	103	164	32	413
Totaal soorten	2	6	5	7	10	6	10	4	21

Tabel 6. Waarnemingen van dagactieve macrovlinders 2016-2023 Balgoyse Wetering west.

Sint-jansvlinder, 10 september 2023

Sint-jacobsvlinder, 25 mei 2017

Gestreepte goudspanner, 18 augustus 2023

Kleine beer (rups), 17 oktober 2020

Gerande spanner, 8 juni 2018

Klaverspanner, 4 mei 2020

Hagedoornvlinder, 17 juni 2022

Bruine daguil, 27 mei 2020

5 Waarnemingen dagactieve microvlinders

5.1 Resultaten dagactieve macrovlinders 2023

In tabel 7 zijn de waarnemingen van 2023 opgenomen. Er zijn tien soorten waargenomen, waarvan zes verschillende soorten grasmotten. De aantallen per soort zijn laag, omdat er niet systematisch is gezocht naar microvlinders; zichtwaarnemingen en 'handvangsten met potje', er is bijvoorbeeld niet gesleept.

Balgoyse Wetering - west - dagactieve microvlinders	23											Totaal
	16-apr	28-mei	3-jun	9-jun	17-jun	24=6	14-jul	18-aug	27-aug	10-sep	24-sep	
Brandnetelbladroller - Celypha lacunana								1	1			2
Brandnetelmot - Anthophila fabriciana										1		1
Gewone grasmot - Chrysoteuchia culmella					3	3	1					7
Vroege grasmot - Crambus lathoniellus		2										2
Bleke grasmot - Crambus perlella							1					1
Smalle witlijngrasmot - Agriphila selasella								4				4
Blauwooggrasmot - Agriphila straminella								3				3
Variabele grasmot - Agriphila tristella									2			2
Oranje kruidenmot - Udea ferrugalis											1	1
Bonte brandnetelmot - Anania hortulata					4							4
Totaal waarnemingen	0	2	0	0	7	3	2	8	3	1	1	27
Soorten	0	1	0	0	2	1	2	3	2	1	1	10

Tabel 7. Waarnemingen dagactieve macrovlinders 2023.

5.2 Waarnemingen per soort per jaar 2016-2023

In tabel 8 zijn de waarnemingen per soort per jaar opgenomen. Er zijn in totaal 18 soorten waargenomen en 159 individuen geteld. Over het algemeen betreft het toevallige waarnemingen (één of enkele per jaar). Met name gewone grasmot is regelmatig waargenomen. Een groot aantal waarnemingen betreft handvangsten met een vangpotje, waarbij de vlinder na determinatie en foto weer is vrijgelaten.

Balgoyse Wetering - west: dagactieve microvlinders	16	17	18	19	20	21	22	23	Totaal
Pinksterbloemlangsprietmot - Cauchas rufimitrella		1							1
Herfstkortvleugelmot - Diurnea lipsiella							2		2
Brandnetelbladroller - Celypha lacunana							1	4	5
Brandnetelmot - Anthophila fabriciana							1	1	2
Distelhermelijntje - Myelois circumvoluta	1								1
Gewone grasmot - Chrysoteuchia culmella	1	2				49	26	12	90
Vroege grasmot - Crambus lathoniellus								1	1
Zilverstreepgrasmot - Crambus pascuella						1			1
Bleke grasmot - Crambus perlella	1					1	5	1	8
Smalle witlijngrasmot - Agriphila selasella							5	4	9
Blauwooggrasmot - Agriphila straminella								4	4
Variabele grasmot - Agriphila tristella						1	19	2	22
Waterleliemot - Elophila nymphaeata	1	1				1			3
Egelskopmot - Nymphula nitidulata			1	1					2
Bonte brandnetelmot - Anania hortulata								4	4
Oranje kruidenmot - Udea ferrugalis								1	1
Parelmoermot - Pleuroptya ruralis						2			2
Luipaardlichtmot - Nomophila noctuella				1					1
Totaal individuen	4	4	1	2	0	55	59	34	159
Totaal soorten	4	3	1	2	0	6	7	10	18

Tabel 8. Waarnemingen van dagactieve microvlinders 2016-2023 Balgoyse Wetering west.

Pinksterbloemlangsprietmot, 6 mei 2017

Distelhermelijntje, 24 juni 2016

Brandnetelbladroller, 27 augustus 2023

Brandnetelmot, 27 augustus 2022

Gewone grasmot, 17 juni 2023

Vroege grasmot, 28 mei 2023

Zilverstreepgrasmot, 2 juli 2021

Bleke grasmot, 8 juli 2016

Smalle witlijngrasmot, 3 september 2022

Variabele grasmot, 27 augustus 2022

Waterleliemot 25 mei 2017

Egelskopmot, 8 juni 2018

Bonte brandnetelmot, 17 juni 2023

Parelmoermot, 21 augustus 2021

Luipaardlichtmot, 15 oktober 2019

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Van 2016-2023 zijn in de periode maart t/m oktober 177 bezoeken uitgevoerd aan het onderzoeksgebied Balgoyse Wetering-west, waarbij 23 dagvlindersoorten zijn waargenomen. Het totaal aantal waargenomen individuen bedroeg 6.350. Naast imago's zijn ook rupsen gevonden van dagpauwoog en eitjes van oranjetipje. Daarnaast zijn 21 soorten dagactieve macrovlinders en 18 soorten dagactieve microvlinders waargenomen.

Het aantal waargenomen soorten dagvlinders varieert van 16 tot 23 per jaar en het aantal getelde individuen per jaar van 386 (2016) tot 1209 (2019). In 2021 zijn relatief weinig vlinders waargenomen (457); in 2022 was er enig herstel (937, lager dan 2018 t/m 2020), maar in 2023 was het aantal weer erg laag (467).

2021 was met name een slecht jaar voor graslandsoorten, waarvan bij van 6 van de 8 aan grasland gebonden soorten dagvlinders in het onderzoeksgebied in 2021 de laagste totaalaantallen individuen zijn geteld. Op basis van het maximum aantal op een ronde geldt dit voor 5 soorten dagvlinders. In 2022 zijn meer individuen (937) gezien dan in 2021 (457), ook van graslandsoorten. Dit geldt voor alle soorten, vooral voor bruin zandoogje (tevens grootste aantal op één ronde in alle jaren). Ook van groot dikkopje, oranjetipje, kleine vuurvlinder en icarusblauwtje waren de totaal aantallen in 2022 weer op niveau. Voor bruin blauwtje, oranje zandoogje en hooibeestje lagen de totaal aantallen in 2022 nog relatief laag.

In jaar 2023 was het totaal getelde individuen van deze 8 graslandsoorten hoger dan in 2021, maar lager dan in alle overige jaren (2016 met weinig telrondes niet meegerekend). Voor bruin blauwtje (géén) en hooibeestje (7) was 2023 het slechtste jaar. Het aantal icarusblauwtjes in 2023 was wederom zeer laag (5), vergeleken met eerdere jaren (49 t/m 148) behalve 2021 (3). Ook oranje zandoogje is vrijwel niet meer waargenomen. Het lijkt erop, dat 4 van de 8 graslandsoorten langzaam uit het gebied verdwijnen of al verdwenen zijn: bruin blauwtje, icarusblauwtje, oranje zandoogje, hooibeestje.

6.2 Beheer

Het voorkomen van graslandvlinders in het onderzoeksgebied en daarmee ook in het heggegebied is mede afhankelijk van het beheer. De graslanden in het heggegebied zijn verpacht. Er is sprake van botanisch beheer om de graslanden te verschrallen (mond. med. T. van Heerde, SBB). In 2017 zijn de graslandpercelen tenminste 3x gemaaid, zonder een goed overzicht te hebben vermoed ik dat er gemiddeld 2-3x per jaar wordt gemaaid; in 2023 voor het einde van het telseizoen slechts 1x. Het maaisel blijft kort liggen en wordt afgevoerd. Het maaien gebeurt volledig tot in de heggen en houtwallen, er blijft vrijwel geen vegetatie overstaan. Er wordt (najaar) ook gemaaid als het terrein zeer nat is, waardoor het terrein volledig wordt stuk gereden (eigen waarneming). Na een maaironde heeft dit direct een weerslag op de aantallen waargenomen graslandvlinders, er zijn immers geen bloeiende planten meer voor nectar. Meidoorn, sleedoorn, wilgen zijn in de zomer al uitgebloeid, verder zijn er weinig bloeiende nectarplanten in de heggen/ houtwallen. Het kan niet anders dan dat eitjes, rupsen en worden weggemaaid en voor een groot deel afgevoerd. Sinds 2021 leek er iets meer rekening gehouden te worden met insecten, door niet diep in de heggen/ houtwallen te maaien en her en der wat randjes over te laten staan, al is dit minimaal. Een meer vlinder- en insectenvriendelijk beheer zal de populaties graslandsoorten in het gebied absoluut ten goede komen.

Er is geen analyse gemaakt van aanwezige dichtheden van dagvlinders in relatie tot reguliere dichtheden, de indruk is echter dat de dichtheden van graslandvlinders ook in 'goede jaren' laag zijn in het heggegebied en op andere grazige plekken zoals op de schouwpaden langs de Balgoyse Wetering.

Referenties

- Hollander, H., 2009. Inventarisatie Balgoyse Wetering, Wijchen 2009 en overige faunistische waarnemingen in de periode 2004-2009.
- Hollander, H., 2016. Dagvlinderwaarnemingen Balgoyse Wetering, 2016.
- Hollander, H., 2017. Dagvlinderwaarnemingen Balgoyse Wetering (west), 2017.
- Hollander, H., 2021. Dagvlinderwaarnemingen Balgoyse Wetering (west) 2016-2021. Inclusief dagactieve macro-nachtvinders en macro-nachtvinders op smeer. Rapport 41.
- Hollander, H., 2023. Dagvlinderwaarnemingen Balgoyse Wetering (west en oost) 2016-2022. Rapport 43.

Groot dikkopje, 17 juni 2023